

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ГЕОГРАФІЯ НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗСЕЛЕННЯ

Вид дисципліни (за компонентом ОП): обов'язкова

Освітньо-професійні програми:

- 1) Географія
- 2) Регіональний розвиток і просторове планування
- 3) Середня освіта (географія)

Спеціальність: 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними освітньо-професійними програмами: географічний

Мова навчання: українська

Розробник: доцент кафедри географії України та регіоналістики, д.геогр.н., доцент Костащук Іван Іванович

Профайл викладача:

[http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[1594\]\[caf_person_id\]=95&commands\[1594\]=item](http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1594][caf_person_id]=95&commands[1594]=item)

Контактний телефон: (0372) 58-48-47

E-mail: i.kostaschuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3250>

Консультації:

Вид консультацій	День проведення	Час проведення
Очні консультації	вівторок	13.00-14.00
Онлайн-консультації	вівторок	14.00-15.00
Очні консультації (за попередньою домовленістю)	понеділок	До 13.00
	вівторок	15.00-16.00
	середа	До 13.00
	четвер	До 13.00
	п'ятниця	Не проводяться

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Дисципліна знайомить студентів із історичним та сучасним станом і тенденціями розвитку географії населення, як науки, галузі і виробництва, у світлі існуючих теоретико-методологічних концепцій, розкриває перспективи розвитку та вказує на прикладні сторони застосування отриманих знань. Викладання географії населення слідує із уяви про неї, як про пізнавальну науку, що має за мету відображення і дослідження явищ природи і суспільства – їх розміщення, властивостей, взаємозв'язків, властивостей і змін у часі.

Дисципліна є важливою в майбутній професійній діяльності, так як присвячена вивченню важливого розділу суспільної географії, а саме – географії населення, географії розселення, а також демографії.

2. Мета навчальної дисципліни:

Сформувати у студентів систематизовані знання і розуміння: 1) перебігу демографічних процесів, а саме природного та міграційного рухів населення та їх територіальних особливостей у світі й Україні; 2) формування та значення ролі у демографічній ситуації світу та окремих регіонів статево-вікового, шлюбного, сімейного, расового та етнічного, мовного (лінгвістичного), релігійного та інших груп соціального складу населення; 3) територіального поділу праці, відтворення трудового потенціалу населення; 4) історичних та сучасних тенденцій в формуванні систем розселення та розселенської мережі, ролі урбанізації у світі та Україні; 5) сучасних проблем народонаселення та можливих шляхів їх подолання.

3. Завдання курсу:

- ✓ розкрити студентам зміст курсу “Географії населення та розселення” як окремої суспільно-географічної науки;
- ✓ ознайомити студентів з географією населення світу і України, та основними її демографічними показниками, з методикою досліджень населення і його характеристик, трудовим потенціалом населення;
- ✓ навчити студентів розуміти та розрізняти основні демогеографічні показники, а також давати їх оцінку;
- ✓ розвинути у студентів уміння давати оцінку розміщенню та розселенню населення, його статево-вікового, шлюбного, сімейного, расового та етнічного, мовного (лінгвістичного), релігійного складу, природного та механічного руху, відтворенню трудового потенціалу, соціального захисту населення;
- ✓ показати значення географії населення як у наукових дослідженнях, так і в життєдіяльності населення в Україні і в світі.

4. Пререквізити: Регіональна економічна та соціальна географія світу

5. Результати навчання:

знати:

- структуру предмету, відмінні риси науки від інших галузей знань та місце її серед них, історію розвитку теоретико-методологічних та наукових поглядів географії населення та поселенської мережі;

- особливості формування та сучасного перебігу демогеографічних процесів, їх класифікації, впливу на економічний розвиток регіонів та країн світу, в тому числі й України;

- різні види та підходи до класифікації населення (статевої, вікової, етнічної, релігійної, шлюбної, освітньої, професійної та інших видів структур населення);

- способи і засоби вирішення демографічних проблем у різних країнах світу та Україні; розуміти важливість регіонального підходу до вивчення демографічних проблем та пошуку шляхів їх вирішення;

- зміст, фактори, види і принципи розміщення населення світу та формування систем розселення, як єдиної системи поселенської мережі;

- роль урбанізації у формуванні міського розселення та економічного розвитку країн та регіонів України; проблеми міських поселень та шляхи їх вирішення.

ВМІТИ:

- аналізувати, за допомогою інформаційних технологій, в тому числі геоінформаційних, та різних програмних середовищ основні демогеографічні показники, та показники статево-вікової, етнічної, релігійної, освітньої, професійної структури населення та формувати статистичні бази даних, опрацьовувати їх;

- використовувати отримані знання в процесі прогнозу різних суспільних процесів регіонального розвитку та розробки стратегій розвитку регіонів, які залежать від показників народонаселення (розвиток освіти, медицини, культури тощо);

- застосовувати та набувати нові знання про демографічні процеси, як такі, що є швидкоплинними, у майбутній професійній діяльності шляхом самонавчання, взаємодії із колегами та при непередбачуваних ситуаціях в пошуках шляхів розвитку регіонів та управління ними;

- проводити просторовий аналіз урбанізованих територій, здійснювати регіональну діагностику демогеографічних процесів, оцінювати роль факторів у їх формуванні;

- оцінювати вплив глобалізації на процеси формування чисельності населення та його розподілу за різними ознаками, розуміти роль демографічних глобальних проблем у появі нових проблем (продовольчої, екологічної тощо);

- дотримуватися аспектів академічної доброчесності під час вивчення дисципліни, аналізу основних демографічних показників та теорій, вчень, концептуальних положень.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: Географія населення та розселення												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	III	5	5	150	2	36	36	-	-	78	-	іспит
Заочна	III	5	5	150	2	6	6	-	-	16	-	іспит

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ГЕОГРАФІЯ НАСЕЛЕННЯ, ЯК НАУКА. ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ. ПРАЦЕРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ											
Тема 1. Вступ до курсу «Географія населення та розселення». Історія розвитку науки в світі та Україні	6	2	-	-	-	4	2	1	-	-	-	1
Тема 2. Поняття про демогеографічний процес. Динаміка чисельності населення світу та України	10	2	4	-	-	4	3	1	1	-	-	1
Тема 3. Природний рух населення	12	4	2	-	-	6	3	1	-	-	-	2
Тема 4. Міграційний рух населення. Українська діаспора.	14	4	4	-	-	6	3	1	-	-	-	2

Тема 5. Статевовікова структура населення. Концепція демографічного переходу. Типи відтворення населення	12	2	4	-	-	6	2	-	1	-	-	1
Тема 6. Працересурсний потенціал, його формування та географія	10	2	4	-	-	4	2	-	1	-	-	1
Тема 7. Підсумкове заняття	10	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ1	74	18	18	-	-	38	15	4	3	-	-	8
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 РОЗМІЩЕННЯ ТА РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ. СІМЕЙНИЙ, ЕТНІЧНИЙ, ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ. ЯКІСТЬ, УМОВИ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ											
Тема 1. Розміщення та розселення населення. Міське розселення	10	2	2	-	-	6	2	1	-	-	-	1
Тема 2. Урбанізація та її роль у економічному розвитку країн світу та регіонів України	10	2	2	-	-	6	2	1	-	-	-	1
Тема 3. Сільське розселення населення. Система розселення та її роль у формуванні регіонів	10	2	2	-	-	6	2	-	1	-	-	1
Тема 4. Шлюбний та сімейний склад населення світу та регіонів України	8	2	2	-	-	4	1	-	-	-	-	1

Тема 5. Расовий, етнічний та лінгвістичний склад населення світу та України	10	2	4	-	-	4	2	-	1	-	-	1
Тема 6. Релігійний склад населення світу та України. Теорія цивілізацій	8	2	2	-	-	4	1	-	-	-	-	1
Тема 7. Якість, умови та спосіб життя населення в різних регіонах	8	2	2	-	-	4	2	-	1	-	-	1
Тема 8. Глобальні проблеми пов'язанні із народонаселенням та шляхи їх вирішення	6	2	2	-	-	2	1	-	-	-	-	1
Тема 9. Підсумкове заняття	6	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	76	18	18	-	-	40	13	2	3	-	-	8
Усього годин	150	36	36	-	-	78	28	6	6	-	-	16

6.2.1. Теми практичних занять

№	Тема практичної роботи
ЗОШИТ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ЧАСТИНА 1 (автори: Костащук І.І., Білоус Ю.О.)	
1	Динаміка чисельності населення
2	Природний рух населення. Концепція демографічного переходу
3	Міграції населення. Класифікація міграцій. Українська діаспора.
4	Статева та вікова структура населення
5	Трудові ресурси, безробіття та зайнятість населення
6	Розв'язування задач на демогеографічні процеси (виконується поступово під час всіх занять)

ЗОШИТ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

ЧАСТИНА 2

(автори: Костащук І.І., Білоус Ю.О.)

1	Розміщення та розселення населення. Урбанізація. Системи розселення
2	Шлюбний та сімейний склад населення
3	Расовий, релігійний, етнічний та лінгвістичний склад населення
4	Якість, умови та спосіб життя населення в різних регіонах
5	Глобальні проблеми пов'язанні із народонаселенням
6	Розв'язування задач з географії населення (виконується поступово під час всіх занять)

6.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва ІНДЗ
1.	Шлюбність і розлучуваність в Україні: основні тенденції та перспективи.
2.	Вікова структура населення та його відтворення.
3.	Питання демографічної політики в сучасних політичних подіях.
4.	Нелегальні міграція з України: причини та наслідки.
5.	Народонаселенська політика – поняття, суть, методи та ефективність.
6.	Демографічні наслідки еміграції.
7.	Демографічні прогнози для України.
8.	Депопуляція в Україні: суть, причини, наслідки.
9.	Діяльність ООН в сфері населення.
10.	Прогнозування народжуваності
11.	Прогнозування смертності.
12.	Регіональні особливості демографічної політики в Україні.
13.	Старіння населення і проблеми соціально-економічного характеру.
14.	Переписи населення, їх суть та історія впровадження.
15.	Методи дослідження процесів народжуваності, смертності та природного руху населення.
16.	Історичні типи відтворення населення в Україні.
17.	Статеві-віковий склад населення в країнах з різним рівнем соціально-

	економічного розвитку.
18.	Взаємозв'язок географії населення із іншими науками.
19.	Географія світових релігійних організацій.
20.	Оцінка демографічного навантаження _____ області (району)
21.	Аналіз міграційних потоків _____ області (району)
22.	Оцінка природних чинників на характер розселення _____ області (району)
23.	Оцінка системи розселення _____ області (району)
24.	Аналіз національного складу населення _____ області (району)
25.	Характеристика шлюбності та розлучень _____ області (району)
26.	Аналіз депресивності сільських населених пунктів області _____ (району)

6.2.3. Самостійна робота

1. Сутність і зміст загальної теорії народонаселення.
2. Передумови формування системи знань про народонаселення.
3. Завдання окремих наук, що вивчають народонаселення.
4. Структура знань про народонаселення.
5. Значення загальної теорії народонаселення для розвитку демографії.
6. Місце демографії в системі знань про народонаселення.
7. Предмет демографії. Погляди на предмет демографії.
8. Передумови перетворення демографії у систему демографічних наук.
9. Структура системи демографічних наук.
10. Чим обумовлюється необхідність регулювання демографічних процесів?
11. Демографічне постаріння — об'єктивний, історично зумовлений процес.
12. Сутність демографічної політики, її цілі та засоби.
13. Поняття “демографічна ситуація”. Основні показники, що характеризують демографічну ситуацію.
14. Сутність міграційного руху населення; показники, що його характеризують.
15. Таблиці смертності та середньої тривалості життя.
16. Класифікації міграцій.
17. Вплив міграцій на демографічну ситуацію.
18. Вплив міграцій на ринок праці.
19. Міграції в Україні.
20. Предмет та завдання математичної демографії.
21. Предмет та завдання теоретичної демографії.
22. Предмет та завдання історичної демографії.
23. Предмет та завдання регіональної демографії.

24. Предмет та завдання описової демографії.
25. Поняття “якість” та “розвиток населення”.
26. Поняття “демографічна подія”, “демографічний процес”, “демографічне явище”.
27. Сутність видів руху населення.
28. Показники, що характеризують природний рух населення.
29. Зміст поняття “демографічна ситуація”. Характерні ознаки сучасної демографічної ситуації в Україні.
30. Для яких видів підприємницької діяльності важливими є демографічні дані?
31. Як співвідносяться поняття “соціальна політика”, “політика населення”, “демографічна політика”?
32. Основні напрямки практичного використання демографічної інформації.
33. Основні методичні підходи до демографічного аналізу.
34. Поперечний і поздовжній аналіз.
35. Методи, що використовуються в демографічному аналізі.
36. Соціологічні методи в демографії.
37. Статевовікова піраміда населення як засіб вивчення його складу.
38. Абсолютні та відносні показники чисельності населення.
39. Поняття демографічних структур населення. Навести приклади.
40. Загальне поняття демографічних таблиць.
41. Сутність сім’ї як об’єкта демографії.
42. Демографічні коефіцієнти.
43. Сім’я та її життєвий цикл.
44. Процеси, що впливають на демографічний розвиток сім’ї.
45. Сімейний склад (сімейна структура) населення.
46. Які основні сучасні тенденції зміни чисельності та складу сімей?
47. Поняття “сім’я” і “домашнє господарство”.
48. Концепція демографічного переходу.
49. Демографічні революції, їх зміст.
50. Навести основні класифікації демографічних прогнозів.
51. Перші прогнозні розрахунки населення України.
52. Які методи використовуються в демографічному прогнозуванні?
53. Що таке прогнозний сценарій? Його призначення.
54. Практичне значення демографічних прогнозів.
55. Джерела інформації про населення. Класифікації демографічної інформації.
56. Прогнози населення світу та окремих країн, що розробляються ООН.
57. Які вимоги до демографічної інформації?
58. Сутність категорій постійного та наявного населення, їх визначення.
59. Основні етапи становлення та розвитку переписів населення.
60. Поточний облік демографічних подій.
61. Всеукраїнський перепис населення 2012 року.
62. Сутність, мета та значення демографічного аналізу.
63. Поняття “економічно активне” та “економічно неактивне” населення.
64. Чи існує зв’язок між якістю населення, якістю життя та рівнем розвитку економіки?
65. У чому полягає відмінність між демографією та наукою про населення?

66. Відносні показники динаміки чисельності населення: види, визначення, методи розрахунку.
67. Сутність понять “гіпотетична когорта” та “реальна когорта”.
68. Які процеси в населенні вивчаються на мікро- та макрорівнях?
69. Предмет і завдання економічної демографії.
70. Предмет і завдання етнічної демографії.
71. Назвіть найвідоміших вітчизняних і зарубіжних демографів.
72. Сутність демографічної політики, її цілі та засоби.
73. У чому полягають особливості демографічної політики в різних країнах?
74. У чому полягає сутність методу “пересування віків”?
75. Перепис населення, його основні принципи.
76. Чим зумовлена необхідність урахування демографічних факторів на сучасному етапі?
77. Основні методологічні положення вивчення взаємозв’язків демографічних і соціально-економічних процесів.
78. Реєстр населення.
79. Потенційна демографія — напрямок демографічного аналізу.
80. Динаміка народжуваності в Україні.
81. Динаміка смертності в Україні.
82. Динаміка шлюбності в Україні.
83. Міграційні потоки та міграційні когорти.
84. Зміст основних етапів демографічного аналізу.
85. Використання демографічних знань у маркетингу.
86. Демографічні аспекти сегментації ринку.
87. Чим пояснюється актуальність і практичне значення демографічної інформації?
88. Основні погляди на відтворення населення. Яке значення вони мають для розвитку демографії?
89. Як можна оцінити перспективи використання демографічних даних підприємцями в Україні?
90. Загальнометодологічні науки в системі знань про народонаселення: філософія та політична економія.
91. Охарактеризуйте переписний лист та його розділи.
92. Охарактеризувати динаміку чисельності та складу населення країн Західної Європи.
93. Діяльність ООН в області прогнозування світового населення.
94. Динаміка смертності й очікуваної тривалості життя в Україні.
95. Метричні книги як одне із важливих джерел вивчення процесу відтворення населення.
96. Проблема визначення біологічно нормального віку людини.
97. Вплив міграції на соціальну структуру населення (на прикладі України або однієї з провідних країн світу).
98. Статистична характеристика української діаспори в світі.
99. Стратегії демографічного розвитку України.
100. Статистичний аналіз чисельності та складу населення.

7. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента. Формою підсумкового контролю є екзамен (іспит).

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є: контрольні модульні роботи з використанням стандартизованих тестів та вправ на логічне мислення; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни. Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку чи екзамену).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання іспиту.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається екзамен, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену чи заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (фіксовані виступи, реферати, статті, участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 20 балів, які також підсумовуються до підсумкової оцінки.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Залік за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	
60-69	D	3 (задовільно)	
50-59	E	3 (задовільно)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота)														Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
2	6	7	7	4	4	5	5	5	2	5	3	3	2		

8. Рекомендована література

8.1. Базова (основна)

1. Гудзеляк І.І. Географія населення: Навчальний посібник / Гудзеляк І.І./ – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 116 с.
2. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти / Джаман В.О. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
3. Джаман В.О. Демогеографія. Навчальний посібник / Джаман В.О., Круль В.П., Чернюх Г.Я. – Чернівці: Рута, 2002. – 160 с.
4. Яворська В.В. Геодемографічні процеси і геодемографічні райони Українського Причорномор'я: Методологія і методичні проблеми: Монографія / Яворська В.В. – Одеса: Астропринт, 2007. – 208 с.
5. Дронова О.Л. Геоурбаністика: навч. посібник для вищих навчальних закладів. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 2014.

8.2. Допоміжна

1. Безуглий В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: Навч. посіб. / В. Безуглий С. Козинець/ Вид. 2 – ге доп., перероб. – К.:ВЦ “Академія”, 2007. – 610 с.
2. Гудзеляк І.І Бібліографічний покажчик наукових видань з географії населення і розселення Західного регіону України / І.І Гудзеляк, Г. М. Анісімова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 296 с.
3. Джаман В.О., Круль В.П., Чернюх Г.Я. Демогеографія. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2002.
4. Дністрянський М. С. Етногеографія України: Навчальний посібник / Дністрянський М. С. – Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
5. Заставецька О.В. Географія населення України. Навчальний посібник / О.В. Заставецька, Б.І Заставецький, Д.В. Ткач. – Тернопіль, 2003. – 149 с.
6. Заставний Ф.Д. Населення України / Заставний Ф.Д. – Львів: Край, Просвіта, 1993. – 224 с.
7. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х книгах / Заставний Ф.Д. – Львів, Світ, 1994. – 472 с.
8. Крачило М.П. Географія населення: Навч. посібник / М.П. Крачило. К.: НМК ВО, 1992. – 180 с
9. Муромцева Ю.І. Демографія: Навчальний посібник / Муромцева Ю.І.. – К.: Кондор, 2006. – 300 с.
10. Новий довідник: Географія / за ред. Л.В. Пасенко. – К.: ТОВ “Казка”, 2008. – 992 с.
11. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій. – К.: АртЕк, 1998.
12. Паньків Н. Населення Українських Карпат / Паньків Н. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 248 с.
13. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії / Микола Данилович Пістун. – К.: Вища школа. 1996. – 231 с.
14. Прибиткова І.М. Основи демографії / Прибиткова І.М. К.: АртЕк, 1997. – 256 с.
15. Соціально-економічна географія України: навч., посібник / за ред. проф. Шаблія О.І. / вид. друге, перепоб., і доп., - Львів: Світ, 2000. – 680 с.
16. Стеценко С. Г. Демографічна статистика: Підручник. К.: Вища школа 2005. – 415 с.
17. Сюткін С. І. Географія населення: Курс лекцій для студентів природничо-географічних факультетів інститутів та університетів. – Суми: СумДПУ ім. С. Макаренка, 2002.
18. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
19. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / Олег Іванович Шаблій. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. – 744 с.

9. Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи <http://www.idss.org.ua>
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН)
<http://www.un.org/en/index.html>
4. Представництво ООН в Україні <http://www.un.org.ua/ua/>
5. Фонд народонаселення ООН <http://www.unfpa.org/>
6. Фонд народонаселення ООН в Україні <http://www.unfpa.org.ua/>
7. Програма ООН з населених пунктів <http://unhabitat.org/>
8. Дитячий фонд ООН <http://www.unicef.org/>
9. Програма ООН-жінки <http://www.unwomen.org/en>
10. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
<http://www.unhcr.org/>
11. Комісія по населенню і розвитку Економічної і соціальної Ради ООН <http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/index.shtml>
12. Організація ООН з питань освіти, науки і культури
<http://en.unesco.org/>
13. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>
14. Представництво МОП в Україні <http://www.un.kiev.ua/ilo>
15. Міжнародна організація з міграції <http://www.iom.int/>
16. Представництво МОМ в Україні <http://iom.org.ua/ua>
17. Всесвітня організація з охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
18. Представництво ВООЗ в Україні
<http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine>
19. Статистична комісія ООН <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
20. Світовий банк <http://www.worldbank.org/>
21. Рада з народонаселення <http://www.popcouncil.org/>
22. Бюро інформації про населення <http://www.prb.org>
23. Європейська асоціація з вивчення населення <http://www.eaps.nl/>
24. Євростат <http://ec.europa.eu/eurostat>

Статистичні матеріали, звіти

1. Демографічний щорічник ООН <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2.htm>
2. Звіт про світову урбанізацію <https://esa.un.org/unpd/wup/>
3. Звіт про світовий розвиток <http://www.hdr.undp.org/en>
4. Світова книга фактів <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-worldfactbook/index.html>
5. Результати Першого Всеукраїнського перепису населення 2001 р.
<http://www.ukrcensus.gov>
6. Банк даних про населення України http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp
7. Населення України. Демографічний щорічник
<http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/>
8. Демоскоп <http://www.demoscope.ru/weekly>